

Да слова „гаспадар“ у значаньню „монарха Вял. Кн. Літоўскага“

У зьвязку з маім арт. „Да слова «спадар»“ у № 3 „Незалежніка“ 1966 г. гісторык Часлаў Будзька, у лісьце да мяне быў напісаўшы: „Кажны народ, які меў сваё гаспадарства, меў таксама ў сваёй мове і адпаведны тэрмін да азначаньня кіраўніка гэтага гаспадарства. Але, як ведаем із гісторыі, шмат якія кіраўнікі не здаваліся радзімым тэрмінам і стараліся прысабечыць сабе чужы тэрмін. А рабілі гэта затым, што чужы тэрмін здаваўся ім лепшым за свой, бо ў вачох іхных меў гатунковую вагу куды большую. Да такіх тэрмінаў зь вялікаю гатунковаю вагаю належаць, прыкладам, — «цэсар» («кайзэр», «цар») і «кароль». Да гэтых тэрмінаў трэба таксама залічыць і наш тэрмін «гаспадар», бо тэрмін «гаспадар» азначаў такога кіраўніка гаспадарства, што меў поўную ўладу. Накш кажучы, быў валадар «з ласкі Божае». Ё дыкжэ затым, што слова «гаспадар» мела вялікую гатунковую вагу, яно й сталася падобна да «цэсара» й „караля“ тэрмінам на экспарт (у засталыя краі). Валоскія й маскоўскія князі прысабечылі гэты тэрмін, бо ім хацелася гэтай дарогаю падняць свой аўторытэт на вышыню, на якой стаяў гэты тэрмін у нас.

Тэрмін «гаспадар» прышоў да Масквы беспасярэдне із сталіцы нашага былога гаспадарства — зь Вільні“.

Дадам: словы „гаспадар“, „гаспадарства“ ё чыстыя словы народу нашага, ні скуль не пазычаныя. Затым назоў нашага валадара-монарха, Вялікага Князя Літоўскага, „гаспадар“, а Вялікага Князства Літоўскага „гаспадарства“ ё адным із важных довадаў таго, што гэта Князства было нашым вялікалітоўскім (беларускім) ад пачатку свайго арганізаваньня.

Куточак мовы

Рынуць, –ну, –неш, –не — 1) кінуць з прыкрасьці або ўлегцы маючы. *Нсл.* (слоўнік Насовічаў). Рынуў з ложку на зем. *Нсл.* Кіну, рыну дый пайду ўпрочкі. *Нсл.* — 2) кінуць, пакінуць. *Нсл.* На каго ты рынуў хату, дзеці. *Тм.* (там жа). — 3) пусьціць у каго чым. *Тм.* Рынь у яго каменям. *Тм.* — 4) Пераносна. Рынуў слаўцом, як пярцом. Прыказь. *Тм.* — 5) кінуцца. *Шсл.* (слоўнік Шатэрнікаў). Рынуў галавою воб зямлю. — *Їгуменскі пав.*

Урынуць — 1) укінуць з прыкрасьці або ўлегцы маючы. *Нсл.* Урынуць у яму што. *Тм.* — 2) гіронічна: Шмат даць. *Нсл.* Урынула грош убогаму, якая шчодрая паня. *Нсл.* — 3) змусіць прыняць што супраці волі, *рас.* навязатъ, *поль.* наржуціць. *Нсл.* Чорную работу імне ўрынулі ў рукі. *Тм.* Масква ўрынула нам назоў „Беларусь“.

Дзеяпрыметнік *урынены* і *ўрынуты* — змушаны прыняць што супроці волі, *рас.* навязанный, *пол.* наржуцоны. Назоў „Беларусь“ урынены нам Масквою.